

Załącznik do Uchwały Nr LX/358/2023
Rady Powiatu w Pułtusku z dnia 27 grudnia 2023r.
w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu
ochrony Zdrowia Psychicznego
w Powiecie Pułtuskim na lata 2023-2030

PROGRAM
OCHRONY ZDROWIA PSYCHICZNEGO
W POWIECIE PUŁTUSKIM
NA LATA 2023-2030

PUŁTUSK 2023

SPIS TREŚCI:

WPROWADZENIE.....	2
I. PROCEDURA TWORZENIA PROGRAMU	5
1. PODSTAWY PRAWNE.....	5
2. KORELACJA PROGRAMU Z INNYMI DOKUMENTAMI	6
II. CHARAKTERYSTYKA POWIATU PUŁTUSKIEGO	7
1. INFORMACJE OGÓLNE.....	7
2. POWIAT W LICZBACH	8
III. WIODĄCE PROBLEMY LOKALNEGO SPOŁECZEŃSTWA	10
1. BEZROBOCIE	10
2. ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA.....	14
3. UZALEŻNIENIA	15
4. SKUTKI PANDEMII I INNE UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE.....	17
IV. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W POWIECIE PUŁTUSKIM I CZYNNIKI ZAGRAŻAJĄCE ZDROWIU PSYCHICZNEMU	19
V. ZASOBY POWIATU W ZAKRESIE AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ.....	28
VI. ZASOBY POWIATU W ZAKRESIE OPIEKI ZDROWOTNEJ.....	31
VII. ZASOBY POWIATU W ZAKRESIE OPIEKI I WSPARCIA SPOŁECZNEGO....	34
VIII. ZASOBY W ZAKRESIE ZAPEWNIENIA POMOCY PSYCHOLOGICZNO- PEDAGOGICZNEJ I PROFILAKTYKI	37
IX. ANALIZA SWOT OBSZARÓW ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ ZDROWIA PSYCHICZNEGO W POWIECIE PUŁTUSKIM	39
X. REALIZACJA PROGRAMU	41
1. OGÓLNE CELE I ZADANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU	41
2. PRIORYTETY W ZAKRESIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO DLA POWIATU PUŁTUSKIEGO NA LATA 2023 – 2030	42
3. FINANSOWANIE PROGRAMU	48
4. SPRAWOZDAWCZOŚĆ	48
WYJAŚNIENIA KOŃCOWE	49

*„Połączenie sił to początek,
pozostanie razem to postęp,
a wspólna praca to sukces”
Henry Ford*

WPROWADZENIE

Zdrowie psychiczne według definicji Światowej Organizacji Zdrowia to „stan pełnego, dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego, ale również taki stan, w którym osoba jest świadoma swojego potencjału, może radzić sobie z problemami, stresem, efektywnie pracować i funkcjonować w społeczeństwie”. Profilaktyka i promocja zdrowia są natomiast procesami zmierzającymi do podniesienia poziomu wiedzy społeczeństwa na temat ogólnie rozumianego zdrowia psychicznego i czynników ryzyka chorób o podłożu psychicznym, a także zwiększenia kompetencji jednostek w zakresie jego ochrony.

Zdrowie psychiczne jest strefą szczególnego zainteresowania działań z obszaru zdrowia publicznego ze względu na rozmiar i dynamikę kolejnych pojawiających się problemów na przestrzeni ostatnich lat. Izolacja społeczna spowodowana sytuacją epidemiologiczną na świecie oraz w Polsce (pandemia COVID-19) przyczyniła się do pogłębienia wielu zaburzeń psychicznych (m.in. występowania zaburzeń lękowych i wzrostu zachorowań na choroby psychiczne na skalę ogólnoswiatową). Wykluczenie społeczeństwa z życia kulturalnego i społecznego, zamknięte poradnie oraz słaby i ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej spowodowały również pogorszenie się stanu psychicznego społeczeństwa i niemożliwość rozpoznawania nowych osób potrzebujących pomocy. Dodatkowo trend szybkiego życia w ciągłym stresie, brak relacji międzyludzkich i wszechobecna samotność pomimo dostępu do mediów stała się również przyczyną wielu zaburzeń psychicznych. Od dłuższego czasu kolejnym wyzwaniem dla zdrowia psychicznego mieszkańców naszego kraju są negatywne konsekwencje toczącej się wojny na Ukrainie i problemy związane z migracją. Wpływa to na ograniczenie poczucia bezpieczeństwa wśród społeczeństwa, co również stanowi zagrożenie dla jego kondycji psychicznej.

Zgodnie z danymi WHO blisko miliard ludzi na świecie doświadcza zaburzeń psychicznych, a średnio co 40 sekund jedna osoba na świecie traci życie z powodu zamachu samobójczego.

Dostępne dane i prognozy na temat zdrowia psychicznego pokazują, że zaburzenia psychiczne są poważnym i wciąż narastającym problemem ogólnoswiatowym. Dane z 2018r. wskazywały, że 970 milionów ludzi na całym świecie cierpi na zaburzenia psychiczne lub uzależnienia (Nasz świat w danych, 2018). Za najpowszechniejszą z nich uznaje się lęk, który często daje początek głębszym zaburzeniom, a szacunkowo dotyka 284 milionów ludzi.

Jeszcze przed okresem epidemii Covid-19 wiele wskazywano na powszechne narastanie zagrożeń zdrowia psychicznego, które traktowane są w kategoriach problemów cywilizacyjnych. Raport Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) i Komisji Europejskiej pt. „*Health at a Glance: Europe 2018*” wskazuje, że w 2016r. ponad jedna na sześć osób w krajach Unii Europejskiej (17,3%) miała problem ze zdrowiem psychicznym. Oznacza to, że około 84 mln mieszkańców Unii zmagало się z zaburzeniami psychicznymi, takimi jak depresja, zaburzenia lękowe oraz zaburzenia związane z używaniem alkoholu i narkotyków. Zauważono również, że problemy natury psychicznej częściej dotyczą mieszkańców krajów wysokorozwiniętych, albo tam są częściej diagnozowane.

Na pogorszenie kondycji psychicznej i samopoczucia ludzi na całym świecie ogromny wpływ wywarła i ciągle wywiera pandemia Covid-19. Panika i lęk przed zagrożeniem życia, obawa przed nieznaną chorobą, ograniczony dostęp do pomocy medycznej, głównie specjalistycznej (z uwagi na ograniczenia przeciwepidemiczne), ograniczenie kontaktów bezpośrednich z innymi ludźmi, niezbędnych dla zachowania zdrowia psychicznego, wreszcie ograniczenia gospodarcze rzutujące na niepewną przyszłość ludzi pracujących na co dzień w segmentach gospodarki najbardziej dotkniętych epidemią, to czynniki rzutujące na systematyczne pogarszanie się kondycji psychicznej.

Jak podaje Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Warszawie, dwie trzecie Polaków w trakcie pandemii Covid-19 odczuwało zmęczenie lub osłabienie. Są to objawy obserwowane w przypadku wielu chorób. Występowanie tych symptomów istotnie wpływa na jakość życia oraz na rozwój chorób układu krążenia, zaburzeń zdrowia psychicznego, a także zwiększa ryzyko występowania wypadków i urazów. Pandemia Covid-19 stanowiła poważny czynnik stresujący i wywoływała poczucie lęku, które również przyczyniały się do przewlekłego poczucia zmęczenia lub osłabienia. Obniżony nastrój, obniżona samoocena, depresja, stany lękowe, objawy nerwicowe lub pogorszenie zdrowia psychicznego w trakcie pandemii Covid-19 deklarowało 48% Polaków. Z kolei według sondażu UCE Research i platformy ePsycholodzy.pl, 43,7% Polaków doświadcza pogorszenia zdrowia psychicznego z uwagi na obecną sytuację gospodarczą w kraju (m.in. wzrost cen i usług w kontekście

nieproporcjonalnego wzrostu wynagrodzeń). Piętno na zdrowiu psychicznym Polaków odcisnęła także wybuch wojny w Ukrainie, co spowodowało zachwianie poczucia bezpieczeństwa, jako elementarnej potrzeby każdego człowieka.

Ww. czynniki wpływają też niekorzystnie na zdrowie psychiczne młodzieży, a nawet dzieci. Według raportu opublikowanego w 2021r. przez UNICEF, 19% chłopców w Europie w wieku od 15 do 19 lat cierpi na skutek zaburzeń zdrowia psychicznego. Wśród dziewcząt jest to ponad 16%. Co więcej, dziewięć milionów nastolatków w Europie (dzieci w wieku 10-19 lat) żyje z zaburzeniem psychicznym. Depresja i zaburzenia lękowe odpowiadają za ponad połowę przypadków.

Wskazuje to na pilną potrzebę poprawy dostępu do opieki psychologicznej i psychiatrycznej oraz edukacji na temat metod postępowania w przypadku podejrzenia wystąpienia zaburzeń psychicznych. Higiena zdrowia psychicznego w dobie mediów społecznościowych jest znacznie utrudniona, a jednym z kluczowych elementów przeciwdziałania skutkom zdrowotnym wynikającym z zaburzeń nastroju i zaburzeń zdrowia psychicznego jest wsparcie społeczne.

Opracowanie Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w Powiecie Pułuskim na lata 2023-2030 jest wyrazem znaczenia, jakie organy Powiatu Pułuskiego przywiązują do integralności globalnych problemów zdrowotnych. Program stanowi lokalną odpowiedź na rekomendacje zawarte w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego określonym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 października 2023r. (Dz. U. z 2023r., poz. 2480). Według ustawy o ochronie zdrowia psychicznego ochronę tę zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ustawa przewiduje, że w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy, związki zawodowe, Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

I. PROCEDURA TWORZENIA PROGRAMU

1. PODSTAWY PRAWNE

Mając na uwadze globalny problem jakim jest ochrona zdrowia psychicznego zostało opracowanych szereg dokumentów strategicznych, m.in. przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) czy Unię Europejską, w których określono kwestie dotyczące zdrowia psychicznego, takie jak: promocja zdrowia psychicznego, zapobieganie depresji, walka ze stygmatyzacją osób chorych psychicznie oraz dobrostan dzieci, młodzieży i osób starszych. Wnioski przedstawione w tych dokumentach w sposób jednoznaczny wskazują jaki wielowymiarowy wpływ na życie społeczne i gospodarcze mają zaburzenia psychiczne.

W Polsce działania zmierzające do poprawy zdrowia publicznego uregulowane są ustawą z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2022r. poz. 2123 z późn. zm.) i obejmują realizację zadań dotyczących ochrony zdrowia psychicznego, w szczególności: promocję zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym, zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym oraz kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji. Z kolei Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 (Dz.U. z 2021r. poz. 642) określa cele operacyjne oraz zadania, które mają być realizowane przez organy władzy publicznej i ściśle współpracujące z nimi podmioty.

Ze względu na zwiększenie poziomu społecznych zagrożeń dla zdrowia psychicznego wynikających m.in. z pandemii COVID-19, zmiany trybu życia, rozluźnienia więzi społecznych, doświadczania wydarzeń powodujących traumę oraz w celu zapewnienia wzrostu znaczenia zdrowia psychicznego niezbędna jest kontynuacja strategii na rzecz rozwoju systemu ochrony zdrowia psychicznego wdrażanej w ramach Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na kolejne lata. Dodatkowo biorąc pod uwagę wskazania ekspertów dotyczące wyzwania dla zdrowia publicznego, jakim jest ochrona zdrowia psychicznego, zachodzi ogromna potrzeba kontynuacji działań w tym zakresie. Wejście w życie nowego Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023–2030 (Dz. U. 2023r.,

poz. 2480) ma na celu przede wszystkim zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi zintegrowanej, kompleksowej, wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym oraz kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, w szczególności zrozumienia, akceptacji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji. Rozporządzenie ściśle określa zadania podmiotów, w tym samorządów, województw, powiatów i gmin, Narodowego Funduszu Zdrowia oraz ministrów właściwych ze względu na charakter działań określonych w Programie, do realizacji w ramach ich kompetencji.

W oparciu o ww. akty prawne – Zarząd Powiatu w Pułtusku uchwałą Nr 372/2020 z dnia 18 listopada 2020 r. powołał Zespół koordynujący realizację Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w powiecie pułtuskim. W skład Zespołu wchodzi osoby zapewniające właściwą reprezentację samorządu powiatu, placówek realizujących zadania z zakresu ochrony zdrowia psychicznego i pozarządowych organizacji samopomocowych.

2. KORELACJA PROGRAMU Z INNYMI DOKUMENTAMI

Dla właściwej koordynacji działań z zakresu ochrony zdrowia mieszkańców powiatu pułtuskiego kluczowe jest ściśle powiązanie Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego z aktualnymi dokumentami strategicznymi i programowymi koncentrującymi się na problemach zdrowotnych i społeczno-gospodarczych lokalnej społeczności. Dlatego też Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego w Powiecie Pułtuskim na lata 2023-2030 ściśle koreluje z innymi dokumentami, w tym:

- Strategią Rozwoju Powiatu Pułtuskiego na lata 2016 – 2030,
- Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Pułtuskim na lata 2023-2030,
- Powiatowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Pułtuskim na lata 2021-2025,
- Powiatowym Programem Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Pułtuskim na lata 2023-2030.
- Powiatowym Programem Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy na lata 2021-2030.

II. CHARAKTERYSTYKA POWIATU PUŁTUSKIEGO

1. INFORMACJE OGÓLNE

Powiat Pułtusk położony jest w centralno - północnej części województwa mazowieckiego. Zajmuje obszar 829 km², co stanowi 2,33% całkowitej powierzchni województwa. Część powiatu tworzą gminy o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych. To doskonałe miejsca dla osób lubiących aktywny wypoczynek w wielu formach: pieszej, konnej, rowerowej lub wodnej. Teren powiatu zajmuje częściowo Nadbużański Park Krajobrazowy, który charakteryzuje się zróżnicowaniem gatunkowym: lasy, rezerваты, gniazda bociana czarnego, dolina rzeki Narew – to wszystko składa się na naturalne zasoby dla rozwoju turystyki. Powiat Pułtusk został utworzony w 1999 roku w ramach reformy administracyjnej. Jednak już pierwsze wzmianki o jego istnieniu pochodzą z 1797 roku, gdy na mocy patentu tereny wcielono do państwa pruskiego, tzw. Prusy Nowodworskie, podzielono na dwa departamenty ze stolicami w Białymstoku i Płocku. Każdy z departamentów został podzielony na powiaty. W granicach departamentu płockiego znalazł się Powiat Pułtusk.

Siedzibą władz powiatu jest miasto Pułtusk, ulokowany w dolinie rzeki Narew na pograniczu Wysoczyzny Ciechanowskiej i Niziny Kurpiowskiej oraz na zachodnim skraju Puszczy Białej. Gmina Pułtusk jest gminą miejsko-wiejską, położoną w powiecie pułtuskim w północnej części województwa mazowieckiego w odległości około 60 km od Warszawy. Powiat Pułtusk obejmuje terytorium gmin: Gzy, Obryte, Pokrzywnica, Świercze, Zatory, Winnica oraz Miasto i Gmina Pułtusk.

Powierzchnia poszczególnych gmin:

- 1) Gmina Gzy – 104 km²
- 2) Gmina Obryte – 140 km²
- 3) Gmina Pokrzywnica – 121 km²
- 4) Gmina Pułtusk – 134 km²
- 5) Gmina Świercze – 93 km²
- 6) Gmina Zatory – 122 km²
- 7) Gmina Winnica – 115 km²

Mapa gmin wchodzących w skład powiatu pułtuskiego

Działania powiatu opierają się przede wszystkim na: zapewnieniu opieki zdrowotnej, przeciwdziałaniu bezrobociu, prowadzeniu domów pomocy społecznej, ośrodków wsparcia, szkół i placówek oświatowych oraz utrzymywaniu sieci dróg kategorii powiatowej. Powiat Pułtusk od wielu lat pozyskuje środki finansowe, w tym z Unii Europejskiej, które w dużej mierze przyczyniają się do wyjścia naprzeciw wszystkim wyzwaniom i podjętym zamierzeniom.

2. POWIAT W LICZBACH

Powiat pułtusk ma 50 557 mieszkańców, z czego 50,6% stanowią kobiety, a 49,4% mężczyźni. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu pułtuskiego w 2050 roku wynosi 46 181, z czego 23 123 to kobiety, a 23 058 mężczyźni. Wg danych GUS za 2022r. – 60,0%

mieszkańców powiatu pułtuskiego jest w wieku produkcyjnym, 19,3% w wieku przedprodukcyjnym, a 20,6% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Struktura wiekowa mieszkańców powiatu zmienia się poprzez systematyczny spadek liczby osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Starzenie się społeczeństwa jest zjawiskiem narastającym i coraz bardziej odczuwalnym nie tylko na naszym terenie, ale też globalnie.

Tabela 1

Liczba ludności w powiecie pułtuskim w latach 2018-2022

LATA	MIESZKAŃCY OGÓLEM	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI
2018	51 809	26 197	25 612
2019	51 824	26 156	25 668
2020	51 741	26 176	25 565
2021	51 448	26 053	25 395
2022	50 577	25 586	24 971

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (wg. stanu na 31.12.2022r.)

Średni wiek mieszkańców wynosi 40,9 lat (kobiety – 42,4, mężczyźni – 39,3) i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego oraz nieznacznie niższy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Mieszkańcy powiatu pułtuskiego zawarli w 2022 roku 202 małżeństwa, co odpowiada 4,0 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to mniej od wartości dla województwa mazowieckiego oraz wartość porównywalna do wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,2 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa mazowieckiego oraz znacznie mniej od wartości dla kraju. 29,1% mieszkańców powiatu pułtuskiego jest stanu wolnego, 55,0% żyje w małżeństwie, 6,2% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,2% to wdowy/wdowcy.

Powiat pułtuski ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -144. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -2,85 na 1000 mieszkańców powiatu pułtuskiego. W 2022r. urodziło się 479 dzieci, w tym 48,2% dziewczynek i 51,8% chłopców. Średnia waga noworodków to 3375 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,77 i jest nieznacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Tabela 2

Przyrost naturalny w latach 2018-2022

LATA	URODZENIA	ZGONY	ZGONY NIEMOWLĄT	PRZYROST NATURALNY
2018	575	605	1	30
2019	549	538	2	11
2020	540	680	3	- 140
2021	487	756	3	- 269
2022	479	623	2	- 144

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (wg. stanu na 31.12.2022r.)

W 2022r. 29,5% zgonów w powiecie pułtuskim spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 17,6% zgonów były nowotwory, a 5,3% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Z powodu COVID-19 odnotowano 128 zgonów, zaś zgony z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania (na 100 tys. ludności) stanowiły 13,8%, analogicznie do średniej województwa – 13,8% i nieznacznie powyżej średniej krajowej – 13,3%.

W 2022r. zarejestrowano 552 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 541 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla powiatu pułtuskiego 11. W tym samym roku 14 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 5 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 9.

III. WIODĄCE PROBLEMY LOKALNEGO SPOŁECZEŃSTWA

1. BEZROBOCIE

Mimo tego, że powiat pułtuski leży w niedalekiej odległości od stolicy, to charakteryzuje się stosunkowo wysokim wskaźnikiem bezrobocia w porównaniu do województwa i kraju. Na sytuację lokalnego rynku pracy niekorzystnie wpłynęły procesy restrukturyzacyjne z początku lat 90-tych XX w. – likwidacja państwowych gospodarstw rolnych, spółdzielni kółek rolniczych oraz innych przedsiębiorstw państwowych. Obecnie główną przyczyną takiego stanu jest brak na naszym terenie dużych zakładów produkcyjnych, które zapewniałyby miejsca pracy lokalnej społeczności. W okresie po pandemicznym obserwuje się też zawieszanie działalności usługowej przez małe podmioty gospodarcze, co jest skutkiem sytuacji rosnącej inflacji i wzrostów kosztów produkcji.

Skala poziomu bezrobocia w powiecie pułtuskim na przełomie lat 2018-2022:

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Poradni Powiatowego Urzędu Pracy w Pułtusk

Z danych GUS wynika, że w roku 2021r. poziom bezrobocia w Polsce wynosił ok. 5,8%, w województwie mazowieckim – 4,7%, zaś w powiecie pułtuskim – 15,1%. Na koniec 2022 r. wynosił w powiecie pułtuskim 14,8 %, podczas gdy w województwie mazowieckim plasował się ona na poziomie 4,2 pkt % , a w kraju – 5,2 pkt % . Powyższe dane pokazują, że nasz wskaźnik jest znacznie wyższy od średniej województwa mazowieckiego oraz zdecydowanie wyższy od średniej krajowej i od kilku lat nie spada poniżej 12%.

Tabela 3

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie pułtuskim, województwie mazowieckim i kraju na przestrzeni lat 2018-2022

LATA	POWIAT PUŁTUSKI %	WOJEWÓDZTWO %	KRAJ %
2018	12,5	4,9	5,8
2019	12,0	4,4	5,2
2020	13,0	5,2	6,3
2021	15,1	4,7	5,8
2022	14,8	4,2	5,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Bezrobotnymi znajdującymi się w szczególnej sytuacji na rynku pracy są osoby wymienione w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Do tej grupy zaliczani są:

- bezrobotni w wieku do 30 roku życia,
- bezrobotni w wieku do 25 roku życia,
- długotrwale bezrobotni,
- osoby powyżej 50 roku życia,
- korzystający ze świadczeń pomocy społecznej,
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia,
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,
- **osoby z niepełnosprawnościami.**

Grupa osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy (według danych z PUP w Pułtuskach i stanu na koniec każdego z omawianych lat) przekraczała 80% wszystkich zarejestrowanych osób, przy czym największą liczbę zanotowano w 2020 r., kiedy wyniosła ona 4253 osób.

Osoby zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy mogą skorzystać z różnych aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, których głównym celem jest doprowadzenie do zatrudnienia klienta, który został objęty wsparciem. Poniższa tabela przedstawia liczbę osób bezrobotnych, które zostały skierowane na poszczególne formy wsparcia realizowane przez PUP w Pułtuskach w latach 2019-2022 (według stanu na koniec każdego roku kalendarzowego):

Tabela 4

Liczba bezrobotnych korzystających z różnych form wsparcia organizowane przez PUP

FORMA WSPARCIA	LICZBA OSÓB				
	2019	2020	2021	2022	RAZEM
Prace interwencyjne	171	143	159	473	946
Roboty publiczne	49	17	22	88	176
Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	82	99	131	312	624
Refundacja kosztów wyposażenia/ doposażenia stanowiska pracy	36	47	42	125	250
Bon na zasiedlenie	2	8	3	13	26
Dofinansowanie wynagrodzenia osoby powyżej 50 lat	0	0	0	0	0
Szkolenia	50	3	29	82	164

Staże	276	248	285	809	1618
Prace społecznie użyteczne	308	233	345	886	1772
RAZEM:	974	798	1016	2788	5576

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Pułtusku

Wynika stąd, że najbardziej popularnymi wśród osób bezrobotnych formami wsparcia są: prace społecznie użyteczne oraz staże i prace interwencyjne.

Osoby z niepełnosprawnościami zarejestrowane w tutejszym urzędzie pracy stanowią ok. 4% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. Spośród tej grupy osoby ze stwierdzonymi zaburzeniami psychicznymi stanowią ok. 20% osób niepełnosprawnych. Ta grupa klientów jest uprawniona do korzystania ze wszystkich usług i instrumentów rynku pracy, o których mowa w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2022r., poz. 690, z późn. zm.), w tym m. in. z: pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego, szkoleń, stażu, zatrudnienia subsydiowanego w ramach – prac interwencyjnych, robót publicznych, zatrudnienia na stanowisku pracy, które wymaga wyposażenia lub doposażenia (refundacja ze środków publicznych), dofinansowania do podjęcia działalności gospodarczej, zwrotu kosztów dojazdów do miejsca odbywania stażu i bonu na zasiedlenie, w związku z podjęciem zatrudnienia.

Z doświadczeń PUP w Pułtusku wynika, że zainteresowanie pracodawców zatrudnieniem osób z niepełnosprawnościami jest znikome. Również same osoby z niepełnosprawnościami niechętnie podejmują współpracę z doradcą klienta w zakresie aktywizacji zawodowej. Niemniej jednak pułtuski PUP wychodzi naprzeciw tym osobom, m.in. poprzez realizację programów/projektów (współfinansowanych/finansowanych z różnych źródeł).

Trudności w znalezieniu pracy na etapie usamodzielniania się, zakładania rodziny i podejmowania decyzji o rodzicielstwie mogą stać się przyczyną spadku własnej wartości i motywacji do działania, a w konsekwencji prowadzić do obniżenia kondycji psychicznej czy też chorób somatycznych. Z kolei decyzje o podejmowaniu zatrudnienia w dużej odległości od miejsca zamieszkania, w tym emigracji w celach zarobkowych, niosą za sobą innego rodzaju zagrożenia i straty osobiste, emocjonalne oraz rodzinne.

2. ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA

Na podstawie danych przekazanych przez Powiatową Komendę Policji w Pułtusk można wnioskować, że skala zjawiska przemocy domowej jest na naszym terenie stosunkowo duża i należy ją uznać za istotny problem społeczny. Przedstawione poniżej dane odnoszą się do liczby Niebieskich Kart założonych przez policję w kolejnych latach kalendarzowych. Należy jednak mieć na uwadze, że nie obrazują one rzeczywistej skali problemu. Wiele osób pokrzywdzonych nie zgłasza faktu stosowania wobec nich przemocy w obawie o własne bezpieczeństwo, ze wstydu czy nieświadomości.

Tabela 5

Liczba założonych Niebieskich Kart przez Komendę Powiatową Policji w Pułtusk:

LATA	LICZBA ZAŁOŻONYCH NIEBISKICH KART	MEŹCZYŹNI JAKO SPRAWCY PRZEMOCY	KOBIETY JAKO SPRAWCY PRZEMOCY
2018	97	93	4
2019	107	100	7
2020	123	117	6
2021	93	84	9
2022	87	82	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Pułtusk

Dane obrazują, że sprawcami przemocy ujawnianej są zdecydowanie częściej mężczyźni. Być może mężczyznom trudniej jest zgłaszać takie fakty odpowiednim służbom i przemoc wobec mężczyzn jest zjawiskiem bardziej ukrywanym.

Na terenie każdej gminy działa Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który zajmuje się rozwiązaniem zgłaszanych problemów na szczeblu lokalnym. Niestety wiele z nich pozostaje zamkniętych w hermetycznym środowisku rodzinnym, a ich realna skala jest trudna do oszacowania.

Problem przemocy wiąże się często ze środowiskiem rówieśniczym, choć tutaj trudno przywołać konkretne dane liczbowe. Z analizy problemów społecznych na terenie samej gminy Pułtusk, przeprowadzonej w 2016 r. na zlecenie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że niemal połowa spośród badanych uczniów potwierdziła, że była świadkiem przemocy (grupa badawcza 157 uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych). Odsetek ten okazał się wyższy wśród uczniów szkół ponadpodstawowych, gdzie wyniósł 45,8%, a 19,1% uczniów przyznało, że sami doświadczyli przemocy.

Do podstawowych elementów określających poziom życia mieszkańców powiatu zaliczyć należy również poczucie ich bezpieczeństwa w szerszym kontekście środowiskowym i społecznym. Jak wynika z danych Powiatowej Komendy Policji w Pułtuskach na terenie powiatu pułtuskiego w 2022r. odnotowano wzrost ujawnionych przestępstw (o 642 przypadki w porównaniu do roku 2021). Wg statystyk policyjnych w 2022r. doszło do większej ilości przestępstw najbardziej „uciążliwych” społecznie, w tym przestępstw rozbójniczych, bójek/pobić, kradzieży, kradzieży z włamaniem, kradzieży samochodu, uszkodzenia mienia, spowodowania uszczerbku na zdrowiu i przestępstw kryminalnych.

Zagrożenie poczucia bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego jest kolejnym istotnym czynnikiem, który może prowadzić do obniżenia kondycji psychicznej człowieka i determinować powstawanie różnego rodzaju zaburzeń psychicznych, w tym nerwice czy depresje. Długotrwałe niezaspokojenie elementarnych potrzeb człowieka, w tym poczucia bezpieczeństwa i akceptacji powoduje szereg trwałych i brzemiennych w skutki konsekwencji zdrowotnych.

3. UZALEŻNIENIA

Zjawisko uzależnień występuje na naszym terenie z dość dużą częstotliwością, choć zmieniają się jego formy. Ciągłe obecny pozostaje problem zażywania narkotyków i dopalaczy, których zdobycie nie sprawia większych trudności, co potwierdzają wyniki badań przeprowadzonych na zlecenie GKRPA w Pułtuskach. Widocznym dla ogółu społeczeństwa naszego powiatu problemem wymagającym podjęcia działań zaradczych i profilaktycznych jest duża dostępność środków odurzających i substancji psychoaktywnych. Wg danych KPP w Pułtuskach tylko w 2022r. stwierdzono 413 przestępstw dotyczących łamania ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, a w 2021r. było ich 78. Jest to wzrost o 335 naruszeń prawa z w/w ustawy, stwierdzonych na terenie powiatu pułtuskiego. Problem wg danych statystycznych:

- ilość zabezpieczonych narkotyków: amfetamina – 634,8g, marihuana – 833,5g, haszysz – 10,8g, mefedron – 97,2g, prekursorzy i nowe środki – 12,1g,
- ilość zlikwidowanych upraw konopi indyjskich – 2,
- ilość zabezpieczonych krzewów konopi – 12.

Używanie nikotyny i alkoholu, również przez dzieci i młodzież jest zjawiskiem rozpowszechnionym na szeroką skalę, choć trudno tu powołać się na kompleksowe dane liczbowe. Jedynym odniesieniem mogą tu być dane z KPP w Pułtusku, które nie odnoszą się jednak do faktycznego rozmiaru problemu, a jedynie wylegitymowanych przypadków (dotyczą wyłącznie do osób nieletnich, gdyż w stosunku do osób dorosłych nie prowadzi się takich statystyk):

- w 2018r. wylegitymowano 18 osób nieletnich pod wpływem alkoholu,
- w 2019r. wylegitymowano 12 osób nieletnich pod wpływem alkoholu oraz 1 osobę pod wpływem narkotyków,
- w 2020r. wylegitymowano 9 osób nieletnich pod wpływem alkoholu,
- w 2021r. wylegitymowano 22 osoby nieletnie pod wpływem alkoholu,
- w 2022r. wylegitymowano 15 osób nieletnich pod wpływem alkoholu.

Kontrole Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (m.in. z zastosowaniem zasady Mystery Shopper, czyli tajemniczy klient) ujawniają też ich sprzedaż osobom nieletnim, co wskazuje na łamanie ustawy o wychowaniu w trzeźwości przez podmioty prowadzące ich sprzedaż.

Problemem, który ciągle przybiera na sile są również tzw. uzależnienia niechemiczne: m.in. Internet czy telefon. Szczególnie młodzież przyznaje, że spędza przed komputerem od kilku do kilkunastu godzin na dobę. O negatywnych skutkach tzw. e-uzależnień dla psychiki młodego człowieka mówi się dzisiaj bardzo dużo. Niestety nie przekłada się to na eliminowanie realnych zagrożeń.

Część uczniów szkół zlokalizowanych na terenie naszego powiatu wykazuje objawy zagrożenia niedostosowaniem społecznym. Najczęściej spotykanymi przejawami tego zjawiska są ucieczki z domu, wagary, palenie papierosów, picie alkoholu i odurzanie się, uzależnienie od Internetu, narkotyków, kradzieże, zachowania agresywne.

Negatywny wpływ uzależnień ma niekwestionowany wpływ zarówno na rozwój młodych ludzi, jak i całych rodzin. Styl życia w dużej mierze determinuje zdrowie, w tym kondycję zdrowia psychicznego. Wobec łatwości dostępu do czynników uzależnień (nikotyna, alkohol, narkotyki i dopalacze oraz Internet i telefon) kluczowa zdaje się tu szeroko zakrojona działalność profilaktyczna i zapewnienie specjalistycznego wsparcia terapeutycznego, psychologicznego oraz psychiatrycznego.

4. SKUTKI PANDEMII I INNE UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

W 2020 r. pojawiło się nowe zagrożenie dla stanu zdrowia psychicznego mieszkańców Powiatu Pułtuskiego związane z rozprzestrzenianiem się wirusa COVID-19. Wprowadzony długotrwały reżim sanitarny ograniczył w znaczący sposób naturalne relacje międzyludzkie, co wiązało się m.in. z koniecznością świadczenia pracy zdalnej, nauki z wykorzystaniem metod pracy na odległość, okresowym zawieszeniem działalności wielu sektorów gospodarki m.in.: gastronomii, turystyki, usług, handlu, itd. Konieczność ochrony zdrowia i życia oraz podporządkowania się ograniczeniom wpływała niekorzystnie na funkcjonowanie mieszkańców, co znajduje odroczone odzwierciedlenie w pogarszającym się stanie kondycji psychicznej lokalnego społeczeństwa. Na podstawie danych uzyskanych z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Pułtusk w ostatnich latach obserwuje się wzrost liczby dzieci/uczniów zmagających się z różnymi rodzajami problemów o podłożu emocjonalno-społecznym i psychicznym.

Z kolei dla dorosłej części społeczeństwa bardziej negatywne konsekwencje dla zdrowia psychicznego mogą pociągać za sobą konflikty gospodarczo-militarne, w tym za tocząca się tuż za granicami naszego kraju wojna na Ukrainie oraz będąca jej pośrednim skutkiem rosnąca inflacja, która stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa ekonomicznego wielu rodzin.

Nowa perspektywa społeczno-ekonomiczna niesie za sobą szereg nowych zagrożeń, w tym występowanie chorób o podłożu psychosomatycznym i psychicznym, a zwłaszcza zaburzeń nastroju, depresji i nerwic. Przyczyn tego stanu należy upatrywać m.in. w:

- szybko zmieniających się realiach życia społeczno-gospodarczego,
- problemach egzystencjalnych, w tym związanych z rosnącą inflacją i wzrostem cen energii, towarów oraz usług,
- zagrożeniu poczucia stabilizacji i bezpieczeństwa w obliczu nowych zagrożeń cywilizacyjnych i ekonomicznych, m.in. związanych z wojną za wschodnią granicą Polski,
- trudnościach w sprostaniu faktycznym lub subiektywnie odbieranym oczekiwaniom otoczenia,
- predyspozycjach osobniczych,
- długotrwałym oddziaływaniu czynników stresogennych.

Konsekwencjami problemów o różnej etiologii są nie tylko choroby psychiczne i somatyczne, ale też zachowania suicydalne. Według danych Komendy Powiatowej Policji corocznie ponad 10 mieszkańców naszego powiatu dokonuje skutecznych aktów samobójczych.

Tabela 6

Liczba aktów samobójczych w powiecie pułuskim w latach 2018-2022

LATA	LICZBA PRÓB SAMOBÓJCZYCH			LICZBA SKUTECZNYCH SOMOBÓJSTW			RAZEM
	K	M	R	K	M	R	
2018	1	2	3	1	10	11	13
2019	0	0	0	0	11	11	11
2020	5	8	13	3	11	14	27
2021	3	11	14	1	11	12	26
2022	1	10	11	1	10	11	22

K- kobiety M- mężczyźni R-razem

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Pułtusk

W latach 2020-2022 w powiecie pułuskim najwięcej prób samobójczych podjęły osoby w przedziale wiekowym 19-24 lata oraz 40-44 lata (14 zdarzeń). Kolejną grupę stanowią osoby w przedziale wiekowym 35-39 lat oraz 50-54 lata (po 8 zdarzeń). W przedziale wiekowym 30-34 lata odnotowano 5 zdarzeń, w przedziale wiekowym 25-29 lat – 4 takie zdarzenia. Ostatnia grupę stanowią osoby w przedziale wiekowym 45-49 lat oraz 60-64 lata (po jednym zdarzeniu). W ww. okresie odnotowano 75 prób samobójczych, z czego 37 zamachów zakończyło się zgonem. Natomiast w całym garnizonie mazowieckim odnotowano w tym samym okresie odnotowano 2077 prób samobójczych, z czego 1131 zamachów samobójczych zakończyło się zgonem.

Jak wynika z danych udostępnionych przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) przyczyny aktów samobójczych najczęściej nie zostają ustalone. Z kolei spośród rozpoznanych przyczyn występują takie determinanty jak: zawód miłosny, nieporozumienia rodzinne i przemoc domowa, złe warunki ekonomiczne (długi) i nagła utrata źródeł dochodu (zatrudnienia).

IV. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W POWIECIE PUŁTUSKIM

I CZYNNIKI ZAGRAŻAJACE ZDROWIU PSYCHICZNEMU

Do potencjalnych i realnych zagrożeń dla zdrowia psychicznego mieszkańców powiatu pułtuskiego zaliczyć można, m.in.

- bezrobocie,
- nieuleczalne choroby,
- emigrację zarobkową,
- warunki pracy i życia w połączeniu z biedą,
- zaburzenia więzi rodzinnych,
- deficyt wsparcia społecznego,
- starzenie się społeczeństwa i niż demograficzny,
- przestępczość i zagrożenie bezpieczeństwa,
- katastrofy i klęski żywiołowe,
- widmo wojen i konfliktów zbrojnych,
- izolacja społeczna spowodowana pandemią COVID-19.

O liczbie mieszkańców cierpiących z powodu różnych niepełnosprawności, w tym zaburzeń psychicznych i upośledzenia umysłowego świadczyć mogą dane z **Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Pułtusk** wynika, że liczba wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności na przełomie ostatnich pięciu lat była zróżnicowana, co może się wiązać m.in. z okresowym przedłużeniem ich ważności z uwagi na trwający stan zagrożenia epidemicznego.

Jak obrazuje poniższa tabela w latach 2018-2022 łącznie wydano 487 orzeczeń o niepełnosprawności dla dzieci i młodzieży w wieku przedszkolnym i szkolnym. Statystycznie najwięcej takich dokumentów wydano w 2019r., a najmniej w 2020r., czyli w okresie przypadającym na początki pandemii spowodowanej koronawirusem SARS – CoV - 2.

Tabela 7

Liczba wszystkich wydanych orzeczeń osobom przed 16 r.ż. w latach 2018-2022

PRZYCZYNY NIEPEŁNOSPRAW.	LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ W KOLEJNYCH LATACH					RAZEM
	2018	2019	2020	2021	2022	
01-U	6	5	6	6	6	29
02-P	5	3	1	3	2	14
03-L	5	10	1	3	6	25
04-O	2	3	2	2	1	10
05-R	9	15	4	7	10	45
06-E	6	4	2	2	2	16
07-S	13	9	7	4	5	38
08-T	3	3	3	1	4	14
09-M	5	5	2	5	2	19
10-N	12	9	12	10	8	51
11-I	11	21	15	12	14	73
12-C	23	33	20	36	41	153
RAZEM	100	120	75	91	101	487

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Pułtuskach

Z powyższych danych wynika, że na przełomie w/w okresu najczęstszą przyczyną wydawania orzeczeń osobom przed 16 r.ż. (dzieciom i młodzieży) były całościowe zaburzenia rozwoju (153 wydane dokumenty na 12-C wg ICD). Kolejne pozycje statystyczne zajmowały choroby o symbolach: 11- I (inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego) oraz 10-N (choroby neurologiczne).

Tabela 8

Liczba wszystkich orzeczeń wydanych osobom przed 16 r.ż. w latach 2018-2022 z podziałem na wiek i płeć

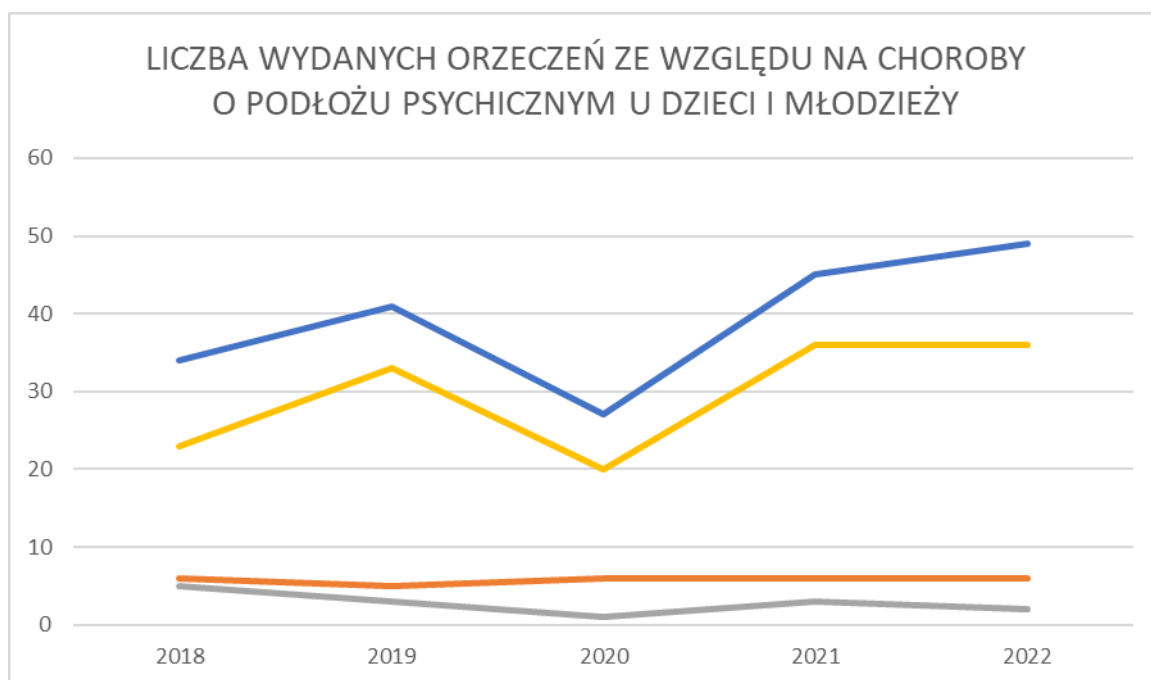
ROK	PRZYCZYNA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	LICZBA ORZECZEŃ	WIEK W LATACH			PŁEĆ	
			0 – 3	4 – 7	8-16	K	M
2018	01-U	6	0	0	6	2	4
	02-P	5	0	1	4	2	3
	03-L	5	1	1	3	3	2
	04-O	2	0	1	1	0	2
	05-R	9	2	3	4	3	6
	06-E	6	2	1	3	2	4
	07-S	13	7	2	4	6	7

	08-T	3	1	2	0	2	1
	09-M	5	2	0	3	1	4
	10-N	12	4	5	3	4	8
	11-I	11	4	2	5	7	4
	12-C	23	5	11	7	6	17
2018	RAZEM	100	28	29	43	38	62
	01-U	5	0	1	4	1	4
	02-P	3	0	0	3	1	2
	03-L	10	2	1	7	4	6
	04-O	3	1	0	2	0	3
	05-R	15	0	7	8	9	6
	06-E	4	0	1	3	0	4
	07-S	9	2	4	3	6	3
	08-T	3	2	0	1	1	2
	09-M	5	1	2	2	2	3
	10-N	9	2	3	4	4	5
	11-I	21	6	4	11	10	11
	12-C	33	10	14	9	11	22
2019	RAZEM	120	26	37	57	49	71
	01-U	6	0	1	5	2	4
	02-P	1	1	0	0	0	1
	03-L	1	0	1	0	1	0
	04-O	2	1	1	0	2	0
	05-R	4	1	0	3	3	1
	06-E	2	0	1	1	2	0
	07-S	7	2	2	3	2	5
	08-T	3	0	1	2	1	2
	09-M	2	0	1	1	1	1
	10-N	12	4	3	5	6	6
	11-I	15	6	3	6	5	10
	12-C	20	2	6	12	6	14
2020	RAZEM	75	17	20	38	31	44
	01-U	6	0	0	6	5	1
	02-P	3	0	0	3	1	2
	03-L	3	2	0	1	2	1
	04-O	2	0	1	1	0	2
	05-R	7	3	1	3	3	4
	06-E	2	0	0	2	0	2
	07-S	4	3	1	0	2	2
	08-T	1	1	0	0	1	0
	09-M	5	2	1	2	0	5
	10-N	10	2	3	5	5	5
	11-I	12	2	2	8	2	10
	12-C	36	6	17	13	10	26
2021	RAZEM	91	21	26	44	31	60
	01-U	6	0	1	5	1	5
	02-P	2	0	0	2	1	1
	03-L	6	3	1	2	5	1

2022	04-O	1	0	1	0	0	1
	05-R	10	4	1	5	8	2
	06-E	2	0	0	2	1	1
	07-S	5	2	0	3	4	1
	08-T	4	1	0	3	1	3
	09-M	2	0	1	1	0	2
	10-N	8	2	4	2	1	7
	11-I	14	5	4	5	7	7
	12-C	41	10	19	12	10	31
2022	RAZEM	101	27	32	42	39	62

Z analizy powyższych danych wynika, że w 2018r. w grupie wiekowej 0-16 lat wydano 34 orzeczenia ze względu na problemy natury psychicznej (6 ze względu na niepełnosprawność intelektualną, 5 ze względu na zaburzenia psychiczne i 23 ze względu na całościowe zaburzenia rozwoju). W 2019r. wydano ich o 7 więcej (41 orzeczeń, w tym: 5 ze względu na niepełnosprawność intelektualną, 3 ze względu na zaburzenia psychiczne i 33 ze względu na całościowe zaburzenia rozwoju). W 2020r. wydano ich o 14 mniej w odniesieniu do roku poprzedniego, co raczej nie dowodzi zmniejszenia się grupy dzieci/młodzieży z tego typu problemami, a raczej jest wynikiem reżimu sanitarnego i ograniczonego dostępu do specjalistycznej opieki medycznej (w tym okresie wydano 27 orzeczeń, w tym: 6 ze względu na niepełnosprawność intelektualną, 1 ze względu na zaburzenia psychiczne i 20 ze względu na całościowe zaburzenia rozwoju). W kolejnym, czyli 2021r. ponownie wzrosła liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, w tym związane z kondycją psychiczną dzieci i młodzieży (wydano 45 orzeczeń, w tym: 6 ze względu na niepełnosprawność intelektualną, 3 ze względu na zaburzenia psychiczne i 36 ze względu na całościowe zaburzenia rozwoju). Rok 2022 to okres dalszego wzrostu liczby wydawanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności orzeczeń ze względu na jednostki chorobowe o podłożu psychicznym (łącznie wydano 49 orzeczeń, w tym: 6 ze względu na niepełnosprawność intelektualną, 2 ze względu na zaburzenia psychiczne i 41 ze względu na całościowe zaburzenia rozwoju).

Liczba orzeczeń o niepełnosprawności dla osób przed 16 r.ż. wydawanych ze względu na choroby o podłożu psychicznym w 2018-2022:

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Pułtusk

- wszystkie orzeczenia wydane na symbole chorób o podłożu psychicznym (01-U 02 – P, 12-C)
- orzeczenia wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną (01-U),
- orzeczenia wydane ze względu na choroby psychiczne (02-P).
- orzeczenia wydane ze względu na całościowe zaburzenia rozwoju (12-C).

Jeśli chodzi o podział na płeć, to orzeczenia ze względu na niepełnosprawność intelektualną częściej wydawane były chłopcom (62,1%), zaś ze względu na zaburzenia psychiczne dziewczętom (64,3%). Z kolei orzeczenia ze względu na całościowe zaburzenia rozwoju zdecydowanie częściej otrzymywali chłopcy, którzy stanowili niemal 72% tej grupy orzekanych (potwierdza to tendencję ogólnopolską i światową).

Z kolei jak obrazuje poniższa tabela w latach 2018-2022 łącznie wydano 3 655 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 r.ż.. Statystycznie najwięcej takich dokumentów wydano w 2019r. (analogicznie do poprzedniej grupy wiekowej), a najmniej w 2021r., czyli w okresie ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego i przedłużenia na mocy stosownych przepisów ważność wydawanych dokumentów.

Tabela 9

Liczba wszystkich wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności osobom po 16 r.ż. w latach 2018-2022

PRZYCZYNY NIEPEŁNOSPRAW.	LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ W KOLEJNYCH LATACH					RAZEM
	2018	2019	2020	2021	2022	
01-U	24	27	22	29	34	136
02-P	100	100	64	98	85	447
03-L	52	43	30	23	19	167
04-O	12	18	12	10	12	64
05-R	205	259	229	187	215	1 095
06-E	8	10	7	6	8	39
07-S	137	136	122	78	100	573
08-T	26	29	31	21	20	127
09-M	45	44	44	37	40	210
10-N	132	113	107	100	106	558
11-I	54	54	35	29	28	200
12-C	5	5	4	15	10	3917%
RAZEM	800	838	707	633	677	3 655

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Pułtusk

Z powyższych danych wynika, że na przełomie w/w okresu najczęstszą przyczyną wydawania orzeczeń o stopniu niepełnosprawności osobom powyżej 16 r.ż. była niepełnosprawność związana z dysfunkcją narządu ruchu (05-R wg ICD). Kolejne pozycje statystyczne zajmowały choroby o symbolach: 07-S (choroby układu oddechowego i krążenia) 10-N (choroby neurologiczne) i 02-P (choroby psychiczne). Orzeczenia wydane ze względu na choroby o podłożu psychicznym (01-U, 02-P i 12-C) stanowiły 17% ogółu wydanych w tym okresie dokumentów.

Tabela 10

Liczba wydanych w latach 2018-2022 orzeczeń z podziałem na stopień niepełnosprawności

LATA	LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ Z PODZIAŁEM NA STOPNIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI			
	ST. LEKKI	ST. UMIARKOWANY	ST. ZNACZNY	RAZEM
2018	105	432	263	800
2019	127	445	266	838
2020	97	403	207	707
2021	74	359	200	633
2022	85	389	203	677
RAZEM	488	2 028	1 139	3 655

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Pułtusk

Według stopnia niepełnosprawności najczęściej wydanych orzeczeń dotyczy niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym (56% ogółu orzekanych), zaś najmniej w stopniu lekkim (14% ogółu orzekanych):

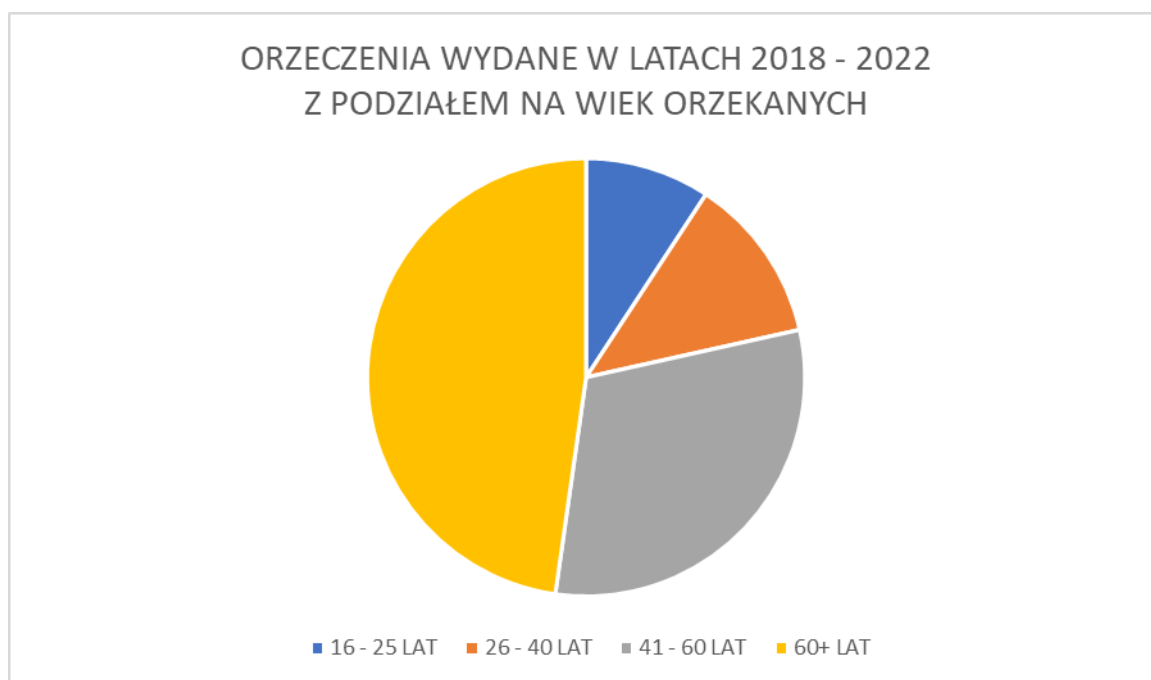
Wykres 4

Podział wydanych w latach 2018-2022 orzeczeń o niepełnosprawności ze względu na jej stopień

Ze względu na wiek orzekanych największą grupę stanowią osoby powyżej 60 r.ż. (na przestrzeni ostatnich pięciu lat wydano dla nich 1758 dokumentów) i osoby w wieku 41 – 60 lat (wydano 1132 orzeczenia).

Podział wydanych w latach 2018-2022 orzeczeń o niepełnosprawności ze względu na wiek orzekanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Pułtusk

Z danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Pułtusk wynika, że nie ma wyraźnych różnic między orzekanymi ze względu na płeć – chociaż w latach 2018-2022 mężczyznom wydano o 41 orzeczeń więcej w stosunku do kobiet. Odnotowuje się natomiast tendencję wzrostową w zakresie wniosków składanych pierwszorazowo i wniosków osób starszych, a także obywateli Ukrainy.

Z danych pozyskanych z **Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Pułtusk** wynika, że w latach 2018 -2022 wydano łącznie 944 orzeczenia i opinie ze względu na stwierdzoną niepełnosprawność dzieci/uczniów, w tym 654 orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, 134 orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego/indywidualnego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego i 156 opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.

Tabela 10

Liczba wydanych w latach 2018-2022 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i indywidualnego nauczania/indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego oraz opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka

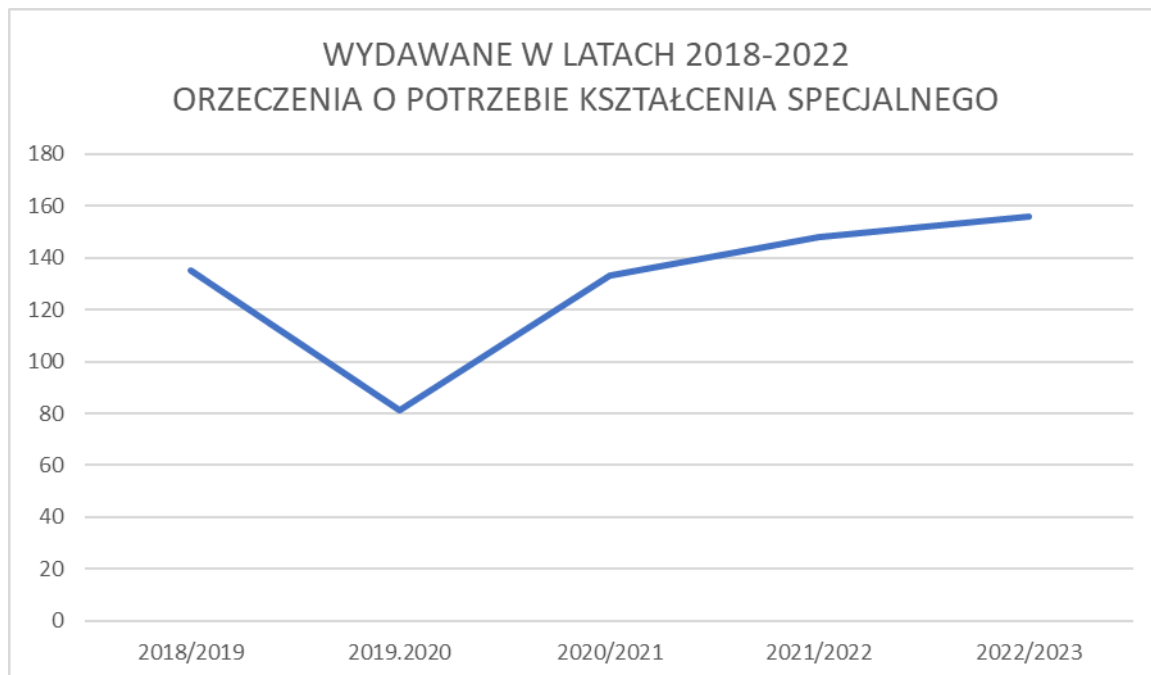
LATA	LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ I OPINII O WWRD			
	ORZECZENIA O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO	ORZECZENIA O POTRZEBIE NAUCZANIA INDYWIDUALNEGO	OPINIE O POTRZEBIE WCZESNEGO WSPOMAGANIA ROZWOJU DZIECKA	RAZEM
2018/2019	135	30	27	192
2019/2020	81	34	12	127
2020/2021	134	28	39	201
2021/2022	148	38	39	225
2022/2023	156	38	39	233
RAZEM	654	168	156	978

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w Pułtusk

W ostatnich latach odnotowuje się tendencje wzrostową w zakresie wydawania przez Zespół Orzekający Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Pułtusk orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na stwierdzane niepełnosprawności dzieci/uczniów. Wyjątek stanowi tu rok szkolny 2019/2020, kiedy to wydano mniej takich dokumentów, aczkolwiek przyczyn raczej nie można upatrywać w poprawie kondycji zdrowotnej najmłodszych mieszkańców powiatu pułtuskiego. Sytuacja wiąże się raczej z przypadającym na ten okres początkiem rozprzestrzeniania się koronawirusa, wprowadzeniem nauczania zdalnego i utrudnieniami w dostępie do lekarzy specjalistów.

Wykres 6

Wydawane w latach 2018-2022 orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w Pułtusku

Dane statystyczne PP-P wskazują, że orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego najczęściej wydawane są ze względu na niepełnosprawność intelektualną (w różnym stopniu) - 01-U i całościowe zaburzenia rozwoju (autyzm, w tym zespół Aspergera) – 12 C oraz niepełnosprawności sprzężone.

Liczba wydawanych opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju ze względu na wykryte niepełnosprawności u dzieci do 6 r. ż. od trzech lat plasuje się na takim samym poziomie. Jest ona zdecydowanie wyższa niż w latach wcześniejszych.

V. ZASOBY POWIATU W ZAKRESIE AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ

Kluczową rolę w zakresie aktywizacji zawodowej i poradnictwa zawodowego dla mieszkańców powiatu pułtuskiego, w tym osób bezrobotnych i legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności pełni:

Powiatowy Urząd Pracy w Pułtusku, który realizuje zadania w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej określone

w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 690, z późn. zm.). PUP wykorzystuje wszelkie dostępne mu instrumenty rynku pracy, aby przeciwdziałać wysokiemu poziomowi lokalnego bezrobocia i zapewnia osobom bezrobotnym m.in.:

- pośrednictwo pracy, w tym zatrudnianie cudzoziemców – głównym celem tej formy wsparcia jest pomoc osobom bezrobotnym i poszukującym pracy w uzyskaniu odpowiedniego zatrudnienia oraz pomoc pracodawcom w pozyskaniu pracowników o odpowiednich kwalifikacjach,
- poradnictwo zawodowe rozumiane jako proces, w którym doradca zawodowy i klient pracują wspólnie nad świadomym i samodzielnym podjęciem przez klienta decyzji dotyczącej drogi rozwoju zawodowego oraz nad dostosowaniem się do wymogów rynku pracy,
- szkolenia, w tym w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS), czyli pozaszkolne zajęcia mające na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub ogólnych, potrzebnych do wykonywania pracy, w tym umiejętności poszukiwania zatrudnienia (organizowane z myślą zwiększenia szans na podjęcie lub utrzymanie zatrudnienia/innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej),
- podstawowe formy aktywizacji zawodowej wynikające z rozpoznania bieżących potrzeb mieszkańców powiatu pułtuskiego, w tym:
 - szkolenia z języka polskiego dla cudzoziemców,
 - staże,
 - przygotowanie zawodowe dorosłych,
 - prace społecznie użyteczne,
 - refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy,
 - prace interwencyjne,
 - roboty publiczne,
 - jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej,
 - bony na zasiedlenie,
 - nostryfikacja dyplomów.

Powiatowy Urząd Pracy w Pułtuskach realizuje programy i projekty na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w ramach otrzymanych środków krajowych oraz pozyskanych środków m.in. z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Jako forma wyjścia naprzeciw najmłodszym, często dopiero wchodzącym na rynek pracy mieszkańcom w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pułtusku od 1.09.2023r. utworzono – **Punkt Doradztwa dla Młodzieży**. Celem tej inicjatywy jest kompleksowe wsparcie oraz poradnictwo zawodowe i doradztwo psychologiczne dla młodzieży powiatu pułtuskiego (osób w wieku 18-30 lat), doradztwo w zakresie edukacji, zdrowia i profilaktyki zdrowotnej oraz doradztwo prawne i ekonomiczno-finansowe. Punkt powstał w ramach projektu pilotażowego pn. „w Punkt – 3w1. Punkt doradztwa dla młodzieży”, dofinansowanego ze środków Rezerwy Funduszu Pracy.

Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości w Pułtusku, który zrzesza ponad 80 zakładów reprezentujących ponad 20 branż. Oferuje pomoc niezbędną każdemu przedsiębiorcy w trakcie prowadzenia własnej firmy, a także młodzieży podejmującej kształcenie zawodowe na poziomie szkoły branżowej i jej rodzicom z zakresie poszukiwania miejsca praktyk i sporządzania umów regulujących ich przebieg. W ramach zadań instytucja zapewnia swoim klientom, m.in.:

- poradnictwo z zakresu sporządzania wniosków o dotacje ze środków pozarządowych (fundusze strukturalne),
- spisywanie umów o naukę zawodu oraz nadzorowanie nad prawidłowym przebiegiem tej nauki,
- kompletowanie wniosków do egzaminów czeladniczych, mistrzowskich,
- organizowanie pomocy w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych,
- sporządzanie wniosków za refundacje wynagrodzeń uczniów,
- organizowanie spotkań na zebraniach sekcji branżowych w celu wymiany doświadczeń,
- udzielanie informacji o usługach i produkcji świadczonej przez członków cechu,
- wspólna reprezentacja na targach krajowych i zagranicznych,
- występowanie w imieniu członków cechu w obronie ich interesów przed organami władzy państwowej,
- prowadzenie postępowania mediacyjnego w przypadkach wystąpienia ewentualnych sporów, gdy stroną jest rzemieślnik,
- reklama na cechowej stronie internetowej oraz publikacjach i wydawnictwach cechu.

VI. ZASOBY POWIATU W ZAKRESIE OPIEKI ZDROWOTNEJ

Zadania własne powiatu z zakresu ochrony i promocji zdrowia wykonuje: **Szpital Powiatowy Gajda - Med** sp. z o.o. (ul. Teofila Kwiatkowskiego 19 w Pułtusk) Szpital nie dysponuje oddziałem psychiatrycznym, ale zapewnia doraźne konsultacje osobom hospitalizowanym znajdującym się w ostrym w kryzysie (po próbach suicydalnych). W obrębie jego struktur funkcjonuje m.in. Oddział Detoksykacji, a od 1 grudnia 2022r. w ramach umowy zawartej z NFZ – Hospicjum Stacjonarne, świadczące opiekę paliatywną. Mieszkańcy powiatu pułtuskiego z zaburzeniami psychicznymi korzystają ze świadczeń szpitalnych w zewnętrznych jednostkach specjalistycznych, w tym:

- dzieci i młodzież:
 - ✓ Mazowieckie Centrum Neuropsychiatrii w Józefowie,
 - ✓ Mazowieckie Centrum Neuropsychiatrii w Zagórz;
- dorośli:
 - ✓ SP ZOZ Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych „Drewnica” w Żąbkach,
 - ✓ Mazowieckie Specjalistyczne Centrum Zdrowia w Pruszkowie,
 - ✓ Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.

Kluczowymi instytucjami medycznymi działającymi na rzecz ochrony zdrowia psychicznego na terenie powiatu pułtuskiego są przychodnie oraz poradnie, w których mieszkańcy mają dostęp do lekarza psychiatry i innych specjalistów zajmujących się szeroko rozumianą ochroną zdrowia psychicznego, tj.:

Zespół Przychodni Specjalistycznych „AL – MED” - Poradnia Zdrowia Psychicznego działająca przy ul. Żwirki i Wigury 2 w Pułtusk. Zajmuje się kompleksowym leczeniem zaburzeń i chorób psychicznych. W strukturach prowadzonego podmiotu medycznego oferowana jest pomoc w następujących poradniach:

- **Poradnia Zdrowia Psychicznego**, do której mogą być zgłaszane wszelkie problemy funkcjonowania psychicznego. Poradnia oferuje szeroki zakres wsparcia osobom w kryzysie psychicznym oraz ich rodzinom.
- **Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia.**

Placówka zajmuje się kompleksowym leczeniem uzależnień i zapobieganiem nawrotom choroby. Zatrudnia lekarza psychiatrę oraz psychologów i psychoterapeutów, którzy świadczą usługi w ramach NFZ oraz komercyjnie.

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Psycho-Med - Centrum Diagnostyczno - Psychologiczne działający przy ul. 3 Maja 5 w Pułtusk, który swym działaniem obejmuje dziedzinę medyczną, tj. psychiatrię oraz psychiatrię dzieci i młodzieży oraz specjalności niemedyczne: psycholog, terapeuta. W ramach ośrodka funkcjonuje: Poradnia zdrowia psychicznego, Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci, Poradnia leczenia uzależnień, Poradnia terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia, Poradnia leczenia uzależnień dla dzieci, Poradnia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych, Zespół leczenia środowiskowego (domowego), Zespół leczenia środowiskowego (domowego) dla dzieci.

Ośrodek Rehabilitacji „PIO” s.c. ul. Żwirki i Wigury 2 w Pułtusk oferuje szeroki zakres wielospecjalistycznych usług, kierowanych do wszystkich osób, niezależnie od ich wieku czy stopnia sprawności fizycznej bądź psychicznej. Jednostka prowadzi też wczesne wspomaganie rozwoju dziecka. Zatrudnia lekarzy psychiatrę i neurologa dziecięcego, psychologów, psychoterapeutów, terapeutów o różnych specjalnościach oraz fizjoterapeutów.

Centrum Terapeutyczne Senso-Logo Małgorzata Chimkowska, działające przy ul. Świętojańskiej 8 w Pułtusk, które oferuje wsparcie dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin. Placówka prowadzi w formie komercyjnej konsultacje i terapię: psychologiczną, logopedyczną, pedagogiczną oraz trening umiejętności społecznych, a także terapię rodzinną, w tym małżeńską.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, ul. 3 Maja 20 w Pułtusk. Jest to publiczna jednostka oświatowa, która prowadzi działalność konsultacyjno-diagnostyczną, opiniująco-orzeczniczą, terapeutyczną i edukacyjno-profilaktyczną. Obejmuje wsparciem dzieci i młodzież uczącą się oraz ich rodziców i nauczycieli. Jednocześnie jednostka pełni funkcję **Wiodącego ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego w powiecie pułtuskim** – organizuje kompleksową pomoc informacyjno-diagnostyczną dla rodziców dzieci z niepełnosprawnościami (w wieku od urodzenia do 6 r.ż.), w tym wczesne wspomaganie ich

rozwoju. PP-P zatrudnia psychologów, pedagogów, logopedów, terapeutów oraz fizjoterapeutę, a także do celów konsultacyjno-diagnostycznych – psychiatrę dziecięcego.

Ponadto dzieci i młodzież mają możliwość uzyskania wsparcia w ośrodkach środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej – I poziom referencyjny, m.in. w Ciechanowie, Legionowie, Makowie Mazowieckim i Wyszku. W ramach nowego systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzież mogą korzystać tam z nieodpłatnej pomocy specjalistów – psychologów, psychoterapeutów i terapeutów środowiskowych, a także psychiatrów dziecięcych.

Na terenie każdej gminy powiatu pułtuskiego funkcjonuje ośrodek zdrowia, gdzie mieszkańcy uzyskują wsparcie w formie podstawowej opieki medycznej oraz informacje nt. specjalistycznych usług medycznych, w tym psychiatrycznych:

- Centrum Medyczne „Gajda-Med” w Pułtusku,
- NZOZ „Eskulap” w Dzierżeninie,
- Przychodnia „Gajda-Med” w Pułtusku,
- NZOZ „Nova-Med” w Pułtusku,
- Przychodnia lekarska „Pod Różą” w Pułtusku,
- NZOZ „Eskulap” w Pułtusku,
- NZOZ „Medica” w Pułtusku,
- NZOZ Stacja Opieki-Centrum Pielęgniarstwa Rodzinnego „CARITAS” w Pułtusku,
- NZOZ „Eskulap” w Obrytem,
- NZOZ „DAR-MED” w Obrytem,
- NZOZ „Eskulap” w Pokrzywnicy,
- NZOZ „DAR-MED” w Przewodowie,
- NZOZ „VITA-MED” w Strzegocinie – Poradnia Rehabilitacyjna,
- NZOZ „DAR-MED” w Szyszkach.
- NZOZ „VITA-MED” w Świerczach,
- NZOZ „DAR-MED” w Winnicy,
- Zespół Lekarza Rodzinnego „AGMED” w Winnicy,
- NZOZ „Eskulap” w Zatorach,
- Centrum Medyczne „Gajda-Med” w Zatorach – filia w Pniewie.

Wyżej wymienione jednostki działają na rzecz ochrony zdrowia mieszkańców powiatu pułtuskiego, ale nie posiadają skorelowanego, międzyinstytucjonalnego przepływu informacji

oraz wypracowanych i wdrożonych zasad współpracy w ramach systemu poradnictwa oraz pomocy w stanach kryzysu psychicznego.

VII. ZASOBY W ZAKRESIE OPIEKI I WSPARCIA SPOŁECZNEGO

Na terenie powiatu pułtuskiego funkcjonują instytucje zapewniające mieszkańcom, w tym osobom z niepełnosprawnościami i z zaburzeniami psychicznymi opiekę oraz wsparcie społeczne, w zakresie pomocy środowiskowej, stacjonarnej, bytowej i mieszkaniowej:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku, które wykonuje zadania własne i zlecone powiatu pułtuskiego z zakresu: pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie. PCPR udziela wsparcia m.in w formie poradnictwa specjalistycznego i wsparcia psychologicznego, zaopatrzenia w sprzęt terapeutyczno-rehabilitacyjny, likwidację barier technicznych i komunikacyjnych oraz organizację turnusów rehabilitacyjnych. Pozyskuje dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w tym na realizację programu „Aktywny Samorząd”.

Domy Pomocy Społecznej:

- **Dom Pomocy Społecznej w Oldakach** – przeznaczony dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz osób przewlekle psychicznie chorych, który dysponuje 118 miejscami w ramach opieki całodobowej. Jednostka zatrudnia: lekarza psychiatrę, psychologów, terapeutów zajęciowych, pracowników socjalnych oraz pracowników pomocniczych, a także rehabilitanta – na zasadach współpracy z Niepublicznym Zakładem Opieki Rehabilitacyjnej.
- **Dom Pomocy Społecznej w Obrytem** – przeznaczony dla osób przewlekle psychicznie chorych, który dysponuje 290 miejscami w ramach całodobowej opieki. Jednostka zatrudnia: lekarza psychiatrę, psychologa, terapeutów zajęciowych, rehabilitanta, instruktora ds. kulturalno-oświatowych, pielęgniarki, pracowników socjalnych oraz wykwalifikowany personel opiekuńczy.
- **Dom Pomocy Społecznej w Pułtusku** – przeznaczony dla osób przewlekle psychicznie chorych, który dysponuje 96 miejscami w ramach całodobowej opieki.

Jednostka zatrudnia psychologa, terapeutów zajęciowych, pracowników socjalnych, fizjoterapeutę, instruktorów ds. kulturalno-oświatowych, pielęgniarki, opiekunów oraz lekarza psychiatrę (na podstawie porozumienia o współpracy).

Środowiskowy Dom Samopomocy w Pultusku – jest dziennym ośrodkiem wsparcia typu A – dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz typu B – dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, która dysponuje 60 miejscami opieki dziennej. Placówka funkcjonuje od poniedziałku do piątku w godzinach 7⁰⁰-17⁰⁰. Głównym celem jej działalności jest wspieranie i pomoc w przewyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, barier w integracji, rozwiązywanie specyficznych problemów osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. ŚDS udziela wsparcia i aktywizuje uczestników poprzez, m.in.: tworzenie warunków do nabycia umiejętności wykonywania podstawowych czynności życia społecznego, podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do możliwie samodzielnego życia, wsparcie psychologiczne i terapeutyczne, oraz organizację terapii zajęciowej. Jednostka zatrudnia psychologa, terapeutów zajęciowych, instruktorów terapii zajęciowej, opiekunów oraz pracownika socjalnego.

Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Wsparcia Społecznego w Świeszewie gm. Świercze, która zapewnia wsparcie 5 uczestnikom oraz 36 miejsc w ramach zajęć klubowych. Jest to wyodrębniona organizacyjnie placówka stwarzająca osobom z niepełnosprawnościami (również z zaburzeniami psychicznymi) niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

Centrum Opiekuńczo – Mieszkalne w Pultusku – jest ośrodkiem wsparcia przeznaczonym dla 21 dorosłych osób z niepełnosprawnościami, tj. ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i świadczy usługi terapeutyczno-opiekuńcze w ramach pobytu dziennego i całodobowego.

Ośrodki Pomocy Społecznej, które funkcjonują na terenie każdej z gmin powiatu pultuskiego tj.:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gzach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Obrytem,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pokrzywnicy,

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świerczach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Winnicy,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zatorach
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pułtusku.

Ośrodki Pomocy Społecznej realizują zadania z zakresu pomocy socjalno-bytowej na rzecz lokalnych mieszkańców, w tym osób z niepełnosprawnościami i z zaburzeniami psychicznymi m.in. w formie:

- usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, które wymagają częściowej opieki i pomocy innych osób w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych (np. opieki higienicznej, zleconej przez lekarza pielęgnacji oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem),
- umieszczanie osób z zaburzeniami psychicznymi w domach pomocy społecznej i dofinansowanie kosztów ich pobytu w tych placówkach,
- realizacji programów skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin, np. skoncentrowanych na zapewnieniu czasowej przerwy w sprawowaniu bezpośredniej opieki nad dziećmi (świetlice środowiskowe) i wsparciu członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę (działalność: WTZ, ŚDS, CO-M, Klubów Seniora),
- pomocy rzeczowej w formie bezpłatnych posiłków w ramach realizacji programów rządowych np. „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 oraz ich dofinansowania ze środków gminnych,
- udzielania pomocy finansowej w formie zasiłków stałych, zasiłków okresowych i zasiłków celowych,
- udzielania pomocy w formie zasiłków pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych, specjalnych zasiłków opiekuńczych i dodatków do zasiłków rodzinnych.

OPS-y zapewniają też inne formy oparcia społecznego takie jak: poradnictwo rodzinne, wspieranie osób niepełnosprawnych poprzez rehabilitację społeczną i zawodową, wsparcie ze strony asystenta rodziny i pomoc psychologiczną oraz prawną.

Zakres wsparcia wynika z rozeznaczonych lokalnych potrzeb społecznych, w tym w formie: przyznawania i wypłacania przewidzianych ustawą świadczeń, pracy socjalnej, prowadzenia i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej, analizy i oceny zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz rozwijania nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Na terenie każdej z gmin powiatu pułtuskiego funkcjonują: Zespoły Interdyscyplinarne ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej, Gminne Komisje ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz tzw. Punkty Informacyjne zapewniające pomoc prawną i psychologiczną, a czasem też terapeutyczną osobom w kryzysach psychicznych i życiowych.

W części gmin funkcjonują też inne formy wsparcia środowiskowego dla lokalnych mieszkańców, w tym:

Świetlice Środowiskowe dla dzieci i młodzieży:

- Świetlica Środowiskowa w Gładczynie,
- Świetlica Środowiskowa w Pobyłkowie Małym,
- Świetlica Środowiskowa „Słonecznikowa Brać” w Pułtuskach,
- Świetlica Środowiskowa w Zatorach.

Kluby Seniora:

- Dzienny Dom „Senior+” w Pułtuskach,
- „Klub Srebrnego Wieku” oraz Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów – Zarząd Oddziału Rejonowego w Pułtuskach,
- Klub Seniora w Dzierżeniu,
- Klub Seniora w Mieszkach Leśnikach,
- Klub Seniora w Pokrzywnicy,
- Klub Seniora w Obrytem,
- Klub Seniora w Świerczach,
- Klub Seniora w Zatorach.

Na terenie gminy Pokrzywnica funkcjonuje **Schronisko dla Osób Bezdomnych**, które jest prowadzone przez Stowarzyszenie „Serdeczna Dłoń”.

VIII. ZASOBY W ZAKRESIE ZAPEWNIENIA POMOCY PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNEJ I PROFILAKTYKI

W powiecie pułtuskim funkcjonują 22 szkoły podstawowe prowadzone przez samorządy gminne oraz 5 szkół ponadpodstawowych i policealnych. W roku szkolnym 2021/2022 w szkołach podstawowych na terenie powiatu pułtuskiego uczyło się 4376 uczniów, zaś do szkół ponadpodstawowych uczęszczało 1565 uczniów. Niemal we wszystkich szkołach

i przedszkolach naukę pobierają dzieci i młodzież z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi (na zasadzie równego dostępu do edukacji i przeciwdziałaniu dyskryminacji). Na podstawie obowiązujących przepisów oświatowych wszystkie placówki wchodzące w skład systemu realizują zadania z zakresu ochrony zdrowia psychicznego w ramach wdrażania szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych. Obok działań skierowanych do dzieci/uczniów (pomoc psychologiczno-pedagogiczna, kampanie edukacyjno-profilaktyczne) wsparcie organizowane jest również dla rodziców i nauczycieli (kampanie edukacyjno-informacyjne, szkoleniowe rady pedagogiczne).

Od 1.09.2022r. sukcesywnie zwiększa się liczba psychologów i specjalistów kierunkowych zatrudnionych w szkołach i przedszkolach – zgodnie z art. 42d ust. 1 Karty Nauczyciela. Niestety do chwili obecnej nie udało się obsadzić wszystkich wakatów m.in. z uwagi na brak psychologów zainteresowanych pracą w systemie oświaty, co zapewne jest związane z niesatysfakcjonującymi warunkami finansowymi.

Szczególne miejsce w systemie oświaty na terenie powiatu pułtuskiego zajmuje **Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. Anny Karłowicz w Pułtusku**, który obejmuje wsparciem dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Jest to placówka oferująca całodobową opiekę i szeroką gamę zajęć specjalistycznych.

Tabela 14

Sytuacja szkolna uczniów z podziałem na realizowany etap edukacyjny oraz niepełnosprawność uczniów:

Lp.	TYP SZKOŁY	Liczba uczniów z niepełnosprawnością (N) intelektualną oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi		
		(N) umiarkowana lub znaczna	(N) lekka	ŁĄCZNIE
1.	Przedszkole Specjalne	6	0	6
2.	Publiczna Szkoła Podstawowa Specjalna	48	23	71
2.	Publiczna Szkoła Specjalna Przystosobająca do Pracy	55	0	55
Łącznie		109	23	132

Źródło: Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. Anny Karłowicz w Pułtusku

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym mogą kształcić się w SOSW, choć część z nich podejmuje naukę w szkołach integracyjnych lub ogólnodostępnych najbliższych ze względu na miejsce ich zamieszkania.

Organizacje pozarządowe włączają mieszkańców powiatu pułtuskiego w rozwiązywanie istotnych dla społeczności problemów, co sprzyja edukacji obywatelskiej i generuje postawy prospołeczne. Organizacje pozarządowe przejmują wiele inicjatyw i wychodzą naprzeciw potrzebom lokalnej społeczności. Docierają do osób potrzebujących i proponują konkretne rozwiązanie problemów. Zaznaczyć należy, że organizacje pozarządowe są ważnymi partnerami z punktu widzenia odpowiedzialności za zdrowie psychiczne, stanowią one istotny składnik współczesnego społeczeństwa obywatelskiego działając na rzecz zmian oraz prowadząc dialog w sprawie polityki zdrowotnej w tym obszarze. W odniesieniu do punktów strategicznych niniejszego Programu szczególne znaczenie odgrywają stowarzyszenia skupiające się na działaniach profilaktyczno-edukacyjnych na rzecz osób z niepełnosprawnościami:

- Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Pod jednym dachem” działające przy Domu Pomocy Społecznej w Obrytem,
- Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin „Skarb Nadziei” działające przy Specjalny Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Pułtusk,
- Fundacja Promocji Kultury i Edukacji Art – Heart w Pułtusk.

IX. ANALIZA SWOT OBSZARÓW ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ ZDROWIA PSYCHICZNEGO

MOCNE STRONY (STRENGTHS)	SŁABE STRONY (WEAKNESSES)
<ul style="list-style-type: none"> – funkcjonowanie Szpitala Powiatowego GAJDA – MED Sp. z o. o. w Pułtusk (m.in. z oddziałem detoksykacji i stacjonarnym hospicjum), – działalność Zespołu Przychodni Specjalistycznych „AL – MED” w Pułtusk zajmującego się kompleksowym leczeniem zaburzeń i chorób psychicznych u osób dorosłych oraz realizującego środki 	<ul style="list-style-type: none"> – brak na terenie powiatu szpitala/ oddziału psychiatrycznego oraz kompleksowego modelu ochrony zdrowia psychicznego w oparciu o model opieki środowiskowej, – brak nowego modelu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży opartego na trzech poziomach referencyjności, – brak psychiatrów dzieci i młodzieży, którzy świadczyli by nieodpłatną

<p>zabezpieczające na podstawie postanowień sądowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> – sprawnie działające jednostki pomocy społecznej (OPS-y, PCPR, ŚDS, WTZ, DPS-y, CO-M), – pozyskiwanie źródeł dofinansowania na aktywizację bezrobotnych oraz utworzenie Punktu Doradztwa Zawodowego dla osób rozpoczynających aktywność zawodową (18-30 lat). 	<p>pomoc psychiatryczną dla najmłodszych mieszkańców powiatu,</p> <ul style="list-style-type: none"> – brak psychoterapeutów dla dzieci i młodzieży oraz psychologów – interwentów, – brak zakładów pracy chronionej dla osób z niepełnosprawnościami utrudniającymi świadczenie pracy w standardowych warunkach, – brak podmiotów ekonomii społecznej.
<p>SZANSE (OPPORTUNITIES)</p>	<p>ZAGROŻENIA (THREATS)</p>
<ul style="list-style-type: none"> – dzięki korzystnej lokalizacji powiatu pułtuskiego jego mieszkańcy, w tym osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą korzystać ze świadczeń szpitalnych w innych jednostkach medycznych oraz wsparcia w ośrodkach środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej – I poziom referencyjny, – systematycznie zwiększająca się od 1.09.2022r. liczba psychologów i specjalistów kierunkowych zatrudnionych w szkołach i przedszkolach, – wprowadzona od 01.11.2023r. forma usług opiekuńczych w postaci usług sąsiedzkich (art. 50 ustawy o pomocy społecznej). 	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększające się zapotrzebowanie na bezpłatną pomoc psychiatryczną, psychologiczną oraz terapeutyczną w związku rosnącym odsetkiem osób zmagających się z przeciążeniem psychicznym, objawami lęku, depresją i stresem o charakterze przewlekłym i pourazowym, – kryzys finansów publicznych, niewystarczające środki na realizację wielu zadań, w tym związanych z ochroną zdrowia psychicznego, – niewystarczająca dostępność lekarzy psychiatrów – obecnie szacuje się, że w całej Polsce pracuje ponad 4 tys. lekarzy tej specjalności (na milion osób przypada 90 specjalistów), a szczególnie psychiatrów dziecięcych (jest ich

	<p>ok. 400 na 7 mln. dzieci),</p> <ul style="list-style-type: none"> – stany kryzysowe oraz zagrożenia epidemiologiczne, a także skutki izolacji społecznej, – poczucie zagrożenia społeczno-gospodarczego, a nawet militarnego w związku ze zmieniającą się sytuacją w Europie i na świecie.
--	---

X. REALIZACJA PROGRAMU

1. OGÓLNE CELE I ZADANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego w Powiecie Pułuskim na lata 2023-2030 (dalej: Program) jest dokumentem strategicznym określającym kierunki działań w zakresie ograniczenia występowania zagrożeń dla zdrowia psychicznego lokalnej społeczności oraz poprawę jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi, jak również ich bliskiego otoczenia.

Głównym celem Programu jest określenie działań, które umożliwią osobom z zaburzeniami psychicznymi większy dostęp do wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb. Działania te pozwolą wpłynąć na skuteczniejszą ochronę praw osób z zaburzeniami psychicznymi oraz umożliwią im funkcjonowanie w rodzinie i środowisku lokalnym. Program zakłada realizację celów i kierunków działania w oparciu o diagnozę problemu, rozpoznanie zjawiska i jego lokalnych uwarunkowań, w drodze budowania i udoskonalenia współpracy pomiędzy instytucjami, jak również organizacjami pozarządowymi zaangażowanymi w ochronę zdrowia psychicznego. Program zakłada również szereg działań edukacyjno-promocyjnych kierowanych do wszystkich mieszkańców, których głównym celem będzie pogłębienie wiedzy o zdrowiu psychicznym oraz zapobieganie stygmatyzacji osób i rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi. Stygmatyzacja należy do podstawowych przeszkód jakie trzeba pokonać, jeśli ma się promować integrację społeczną, wzmocnić więzi społeczne oraz wpływać na poprawę zdrowia psychicznego.

2. PRIORYTETY W ZAKRESIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO DLA POWIATU PUŁTUSKIEGO NA LATA 2023 – 2030

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 października 2023r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023 – 2030 (Dz. U. z 2023r., poz. 2480) cele i zadania jednostek samorządów powiatów odnoszą się do następujących działań:

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobom uzależnionym oraz doświadczającym kryzysu psychicznego, wszechstronnej i kompleksowej opieki i wsparcia adekwatnych do ich potrzeb.

Cel szczegółowy: 1a upowszechnienie zintegrowanego i kompleksowego modelu ochrony zdrowia psychicznego w oparciu o model opieki środowiskowej.

Zadania:

- 1) Opracowanie lokalnego programu zwiększenia dostępności i zmniejszenia nierówności w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym rozwoju CZP oraz placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży w powiecie lub gminie;
- 2) Utworzenie CZP zgodnie z zasadami organizacyjnymi zawartymi w rozdziale 5 Programu.

Cel szczegółowy: 1d upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego.

Zadania:

- 1) Aktualizacja poszerzenia, zróżnicowania i unowocześnienia pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej oraz samopomocy środowiskowej;
- 2) Wspieranie finansowe projektów organizacji pozarządowych służących rozwojowi form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 3) Zwiększenie udziału zagadnień pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi w działalności powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Cel szczegółowy: 1e aktywizacja zawodowa i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadania:

- 1) Zwiększenie dostępności rehabilitacji zawodowej, organizacja poradnictwa zawodowego i szkoleń zawodowych dla osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi;
- 2) Prowadzenie kampanii szkoleniowo-informacyjnej adresowanej do pracodawców promującej zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi;
- 3) Zwiększenie udziału zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi w działalności powiatowych urzędów pracy.

Cel szczegółowy: 1f skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy.

Zadania:

- 1) Powołanie lub kontynuacja działania lokalnego zespołu koordynującego realizację Programu; skład zespołu ustala się w sposób zapewniający właściwą reprezentację samorządu powiatu lub gminy, placówek realizujących zadania z zakresu ochrony zdrowia psychicznego, pozarządowych organizacji samopomocowych; zarząd powiatu zapewni działaniom zespołu niezbędną pomoc administracyjną;
- 2) Opracowanie lub aktualizacja lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego, zawierającego szczegółowy plan zapewnienia mieszkańcom koordynowanych, medycznych i społecznych świadczeń;
- 3) Przygotowanie i udostępnienie mieszkańcom oraz samorządowi województwa aktualizowanego corocznie przewodnika informującego o lokalnie dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w postaci papierowej lub elektronicznej).

Jednostki samorządu terytorialnego:

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobom uzależnionym oraz doświadczającym kryzysu psychicznego, wszechstronnej i kompleksowej opieki i wsparcia adekwatnych do ich potrzeb.

Cel szczegółowy: 1g udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dzieciom, uczniom, rodzicom i nauczycielom.

Zadania:

- 1) Zapewnienie wsparcia specjalistycznego dzieciom i uczniom, z uwzględnieniem ich zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych, ich rodzinom oraz

nauczycielom przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne przy współpracy z podmiotami działającymi na rzecz wsparcia dzieci, uczniów, rodzin i nauczycieli;

- 2) Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i uczniom, z uwzględnieniem ich zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych, ich rodzinom oraz nauczycielom w jednostkach systemu oświaty.

Uwzględniając założenia Programu, a także zasoby powiatu w zakresie opieki zdrowotnej, aktywizacji zawodowej, opieki i wsparcia społecznego na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi na obszarze objętym niniejszym Programem, jak również mając na celu ochronę zdrowia psychicznego oraz poprawę sytuacji osób zmagających się z zaburzeniami psychicznymi Zespół ustalił listę priorytetów w zakresie zdrowia psychicznego dla powiatu pułtuskiego na lata 2023-2030 oraz realizatorów poszczególnych działań. Przy ustalaniu priorytetów zostały również wzięte pod uwagę zdiagnozowane problemy i potrzeby w zakresie zdrowia psychicznego. Za priorytetowe działania przyjmuje się:

Priorytet 1 . Zapobieganie najczęstszym problemom i zaburzeniom psychicznym wśród dzieci i młodzieży.

Niezwykle ważna dla ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży jest profilaktyka, edukacja oraz dostęp do specjalistycznej opieki diagnostyczno-medycznej. Wczesne rozpoznanie pozwala na szybsze podjęcie działań interwencyjnych, a to zwiększa szansę na skuteczną pomoc i przeciwdziałanie rozwojowi chorób psychicznych o trwałym charakterze oraz minimalizuje negatywne konsekwencje społeczne i osobiste.

Priorytet będzie realizowany m.in. poprzez:

- zwiększenie dostępu do specjalistycznej opieki psychiatrycznej, psychoterapeutycznej i psychologicznej dla dzieci i młodzieży,
- organizację akcji informacyjno-edukacyjnych dotyczących problemów o podłożu psychicznym, takich jak: zaburzenia afektywne, w szczególności depresje, zaburzenia nerwicowe (w tym lękowe, związane ze stresem), zaburzenia behawioralne (m.in. odżywiania), zaburzenia związane z używaniem lub uzależnieniem od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych, ale również zagrożenia dla rozwoju

psychoseksualnego dzieci i młodzieży wynikające z kontaktu z materiałami zawierającymi treści pornograficzne, uprzedmiotawiającymi i seksualnymi.

Adresatami wsparcia medyczno-terapeutycznego oraz akcji informacyjno-edukacyjnych będą zarówno dzieci i młodzież, jak również ich rodzice, a także nauczyciele i wychowawcy. Nadrzędnym celem realizacji niniejszego priorytetu wobec dzieci i młodzieży jest ochrona i promocja zdrowia psychicznego, kształtowanie zdrowych nawyków i stylów radzenia sobie z trudnymi sytuacjami, rozwijanie umiejętności komunikowania się i funkcjonowania w społeczności (rodzinnej, szkolnej, rówieśniczej), rozpoznawanie i nazywanie swoich emocji oraz rozwiązywanie problemów. W odniesieniu do osób dorosłych ze środowiska dzieci i młodzieży (m.in. rodziców, opiekunów, nauczycieli) za cel przyjęto rozpowszechnienie wiedzy na temat zaburzeń i problemów psychicznych występujących u dzieci i młodzieży, ich objawów, sposobów uzyskiwania pomocy specjalistów, a także wykształcenie umiejętności komunikowania się i radzenia sobie w sytuacjach trudnych. **Realizatorami** ww. działań będą m.in.: samorząd powiatu, placówki oświatowe, podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe i inne instytucje we współpracy.

Priorytet 2. Wczesna pomoc psychospołeczna jako element promocji zdrowia psychicznego.

Istotnym elementem utrzymania zdrowia psychicznego jest udzielenie wczesnej pomocy specjalistycznej ludziom zagrożonym utratą zdrowia psychicznego, w szczególności tym, którzy znaleźli się w stanie kryzysu psychicznego. Sytuacja kryzysowa może zostać wywołana jednym lub kilkoma zdarzeniami występującymi w niewielkich odstępach czasu (wypadek komunikacyjny, śmierć bliskiej osoby, rozwód, problemy małżeńskie, rodzinne, choroba, uzależnienia, przemoc, itp.).

Priorytet będzie realizowany min. poprzez:

- działania informacyjne o dostępnych formach pomocy, poradnictwa psychospołecznego i interwencji kryzysowej, w tym telefonów zaufania (zarówno lokalnych, jak i ogólnopolskich) oraz zakresu oferowanych przez nich świadczeń,
- zwiększenie dostępu do specjalistycznej opieki psychiatrycznej, psychoterapeutycznej i psychologicznej osób dorosłych, szczególnie znajdujących się w nagłym kryzysie psychicznym.

Adresatami wsparcia będą mieszkańcy powiatu pułtuskiego zmagający się z problemami o podłożu psychicznym, szczególnie w stanie ostrego kryzysu psychicznego (wymagający interwencji kryzysowej).

Realizatorami ww. zadań będą m.in.: instytucje i organizacje odpowiedzialne za funkcjonowanie poradnictwa psychospołecznego oraz interwencji kryzysowej.

Priorytet 3. Promocja zdrowia psychicznego w miejscu przebywania osób z niepełnosprawnościami oraz zwiększanie dostępności do rehabilitacji zawodowej i poradnictwa zawodowego.

Działania profilaktyczne, zwiększanie kompetencji emocjonalno-społecznych oraz tworzenie środowisk sprzyjających ochronie zdrowia psychicznego to jedno z kluczowych zadań promocji zdrowia. Z kolei zwiększanie dostępności do rehabilitacji zawodowej i poradnictwa zawodowego stwarza realne szanse na zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczności lokalnej, co może przekładać się na poprawę ich kondycji psychofizycznej i przeciwdziałać izolacji społecznej

Priorytet będzie realizowany min. poprzez:

- inicjowanie działań promujących zdrowie psychiczne w miejscu pobytu, pracy i nauki (np. w określonych grupach zawodowych, instytucjach), m.in. trening umiejętności społecznych, umiejętności komunikowania się, radzenia sobie w sytuacjach stresujących, programy profilaktyki uzależnień),
- działania na rzecz likwidacji barier w poszukiwaniu miejsca pracy przez osoby z zaburzeniami psychicznymi (specjalistyczna obsługa w urzędzie pracy, rozpowszechnianie informacji o korzyściach w zatrudnianiu takich osób, organizowanie spotkań przedstawicieli urzędu pracy w zakładach pracy dotyczących zatrudniania osób z zaburzeniami psychicznymi, tworzenie banku informacji o takich osobach poszukujących pracy),
- prowadzenie kampanii lokalnych, podejmowanie działań ukierunkowanych na tworzenie podmiotów ekonomii społeczno-zawodowej, np. Spółdzielni Socjalnych.

Adresatami wsparcia będą mieszkańcy powiatu pułtuskiego, w tym osoby zmagające się z problemami o podłożu psychicznym, w ramach wsparcia instytucjonalnego, np. klienci OPS-ów, mieszkańcy DPS-ów, uczestnicy WTZ i ŚDS, pracownicy lokalnych zakładów pracy oraz dzieci i młodzież, a także osoby bezrobotne i poszukujące zatrudnienia, w tym z niepełnosprawnościami.

Realizatorami ww. zadań będą m.in.: instytucje i organizacje odpowiedzialne za zapewnianie wsparcia specjalistycznego, oparcia społecznego, dostępności do instrumentów rynku oraz organizacje pozarządowe.

Priorytet 4. Wszechstronna edukacja mieszkańców powiatu pułtuskiego w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.

W celu obniżenia poziomu uprzedzeń i lęku społeczeństwa przed osobami z zaburzeniami psychicznymi konieczne jest podjęcie różnorodnych działań o charakterze informacyjno-edukacyjnym. Większość stereotypów wynika z niewiedzy i strachu.

Priorytet będzie realizowany min. poprzez:

- podejmowanie działań typowo informacyjnych w różnych formach (pogadanki, spotkania z ekspertami, konferencje, ulotki, plakaty, informacje w portalach internetowych, broszury i informatory na temat dostępnych form opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi).

Adresatami wsparcia będą mieszkańcy powiatu pułtuskiego.

Realizatorami działań z obszaru niniejszego priorytetu będą realizatorzy niniejszego programu, w tym: podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe, Mazowiecki Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia oraz inne instytucje we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Pułtusk.

Priorytet 5. Prowadzenie działań na rzecz grup społecznych, którym zagrażają zaburzenia psychiczne.

Poszczególne grupy społeczne narażone są na zaburzenia psychiczne. Ludzie żyjący w biedzie, mniejszości etniczne, bezdomni, osoby niepełnosprawne, osoby z przewlekłymi chorobami somatycznymi, rodziny i opiekunowie osób z zaburzeniami psychicznymi, ludzie którzy przechodzą życiowe zmiany (utrata pracy, rozwód, śmierć kogoś bliskiego) - są szczególnie zagrożeni zaburzeniami psychicznymi, mają trudności z integracją społeczną, trudniej im znaleźć pracę i częściej korzystają z zasiłków z opieki społecznej. Ponadto gwałtowny wzrost populacji ludzi starzejących się oznacza zmianę struktury demograficznej społeczeństwa, przynosząc ze sobą zwiększone ryzyko zaburzeń

psychicznych. Utrata zdrowia, zdolności poznawczych, funkcjonalnych, wiek, samotność, brak wsparcia społecznego zwiększa ryzyko depresji również u osób starszych.

Priorytet będzie realizowany min. poprzez:

- podejmowanie działań mających na celu przybliżenie różnym grupom społecznym sposobów uzyskania pomocy specjalistów, a także wykształcenie w nich umiejętności komunikowania się i radzenia sobie w sytuacjach trudnych.

Realizatorami zadania będą m.in.: instytucje i organizacje odpowiedzialne za funkcjonowanie poradnictwa psychospołecznego oraz interwencji kryzysowej, organizacje pozarządowe, a także inne instytucje we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Pułtusku.

3. FINANSOWANIE PROGRAMU

Realizacja zadań określonych w Programie będzie finansowana z/ze:

- środków Mazowieckiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia,
- budżetu Wojewody Mazowieckiego,
- budżetu Starostwa Powiatowego w Pułtusku,
- środków Powiatowego Urzędu Pracy,
- środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środków własnych poszczególnych realizatorów zadań,
- środków pozyskanych z Unii Europejskiej.

4. SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Powiat Pułtuski jako podmiot współrealizujący Narodowy Program Zdrowia zobowiązane zostało do przedkładania niżej wymienionym podmiotom rocznych sprawozdań z realizacji zadań wynikających z ww. programów.

- 1) Zgodnie z art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym informację o zrealizowanych lub podjętych w ubiegłym roku zadaniach z zakresu zdrowia publicznego należy przekazać do dnia 31 marca każdego roku do właściwego wojewody.
- 2) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie rocznej informacji o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu zdrowia publicznego określa wzór tego sprawozdania z podziałem na cele operacyjne. Cele operacyjne

Narodowego Programu Zdrowia to: promocja zdrowia psychicznego oraz zapobieganie zachowaniom samobójczym.

WYJAŚNIENIA KOŃCOWE

Program powstał dzięki osobom, instytucjom oraz organizacjom pozarządowym, które biorą aktywny udział w kształtowaniu systemu zdrowia psychicznego na rzecz mieszkańców powiatu pułtuskiego. W skład Zespołu koordynującego realizację Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w powiecie pułtuskim wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych Powiatu Pułtuskiego, w tym: pomocy społecznej, systemu oświaty, placówek realizujących zadania z zakresu ochrony zdrowia psychicznego oraz pozarządowych organizacji samopomocowych.

Do zadań Zespołu należy koordynacja działań i monitorowanie realizacji zadań dotyczących promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych na terenie powiatu pułtuskiego wynikających z Narodowego Programu Zdrowia.